



### 2015-ben megkapták az Év Múzeuma-díjat. Milyen irányban fejlődnek tovább?

Az igazi paradigmaváltást az első költözés hozta, amikor lejöttünk a Várból. A Bazilika mellett alakítottuk ki első színháztermünket, ahol elkezdtük megvalósítani a szorosán vett múzeumi feladatokat kiegészítő kulturális tevékenységünket. A muzeológusok jó része akkor még ráncolta emiatt a szemöldökét, de számunkra már akkor is egyértelmű volt, hogy nem lehet egy kulturális szolgáltatást nyújtó épületet este hatkor bezárni. Felépítettünk egy programsorozatot, ami hol támogatással, hol a nélkül működni kezdett. Népszerű volt a színház, a filmklub, szerették a jazz programokat. Viszont nem volt állandó kiállításunk, hiszen nem tudtuk, meddig maradunk. Viszont sok izgalmas időszakos kiállítást rendeztünk, ami miatt állandóan fókuszban maradtunk. Amikor ide költöztünk, mindezt tovább akartuk vinni, és végre megépíthettük azokat az állandó kiállításokat, amelyekre már rég várt a szakma és a közönség is. Így születtek meg a profilunknak megfelelő állandó kiállítások: a „Vendéget látni, vendégnek lenni” – Vendéglátás-történeti állandó kiállítás, valamint a magyar

kereskedelem két évszázados történetét feldolgozó „A jó kalmár a világ jótévője” című kiállítás. Első komolyabb bemutatkozásunk azonban a Krúdy Gyula budapesti életének színtereit bemutató „Nekem soha nem volt otthonom...” címet viselő kiállításunk volt.

Folyamatosan igyekszünk a kor követelményeinek megfelelő, interaktív, múzeumpedagógiai célokat is kiszolgáló kiállításokat bemutatni. Tevékenységünk fontos, bár a nagyközönség számára kevésbé látványos részét teszik ki a tudományos kutatások, restaurátori munkák is. Egy kiállítás létrehozása gyönyörű csapatmunka. El kell mondanom, hogy mindez csak az itt dolgozó fantasztikus csapat közös munkája révén jöhetett létre. Mint a legkisebb létszámmal dolgozó magyarországi állami múzeum – mindössze tizenheten vagyunk –, más-képp nem is menne. Egyikünk sem azt nézi, meddig tart a munkaidő, hanem azt, hogy mit kell elvégezni. Szerencsére sok önkéntesünk van, dolgoznak nálunk kulturális köz munkások is. Nélkülük bizony nehéz lenne ilyen színvonalon, ekkora aktivitással üzemeltetni a múzeumot. Szerintem mi vagyunk a legvirgoncabb múzeum.

VIG GYÖRGY

## FRIVOL ÖRÖMESŐ AZ ÓKORI LEPÉNYEN

### Római ostyasütő forma az Aquincumi Múzeumban

*„MárennélfrivolabbmódonnemlehetábrázolniDanaét” –írtaKuzsinszkyBálint,azAquincumiMúzeumelsőigazgatója 1932-benerrőlaz apró, alig 10 cm átmérőjű agyagtárgyról. Az általa említett, negatívban ábrázolt jelenetet tartalmazó kerek kis formát minden bizonnyal sütemények, latinul crustulumok készítésére használták az ókorban.*





Ha elkészítjük a tárgy lenyomatát, egyértelműen kirajzolódik Danaé ismert mitológiai történetének meglehetősen szókimondó feldolgozása. Argosz királyának, Akrisziosznak lánya volt. Sajnos azonban a királynő születésekor megjósolták, hogy unokája végezni fog vele, ezért Akrisziosz egy földalatti ércszobába záratta be leányát, hogy semmiképp se eshessen teherbe. Zeusz azonban szemvetett a szépségessé cseperedett lányra, és az istenek királyának természetesen nem állhatta útját holmi ércszoba. A mítosz szerint a buja főisten aranyesővé változott, amely a szoba tetejéről hullott a lány ölébe és megtermékenyítette őt. Ebből a nászból született a hős Perszeusz.

*„A jelenet pikantériáját az adja, hogy az agyagműves az isteni aranyeső cseppjeit falloszformájúként ábrázolta. Ezáltal a már önmagában is termékenységet szimbolizáló jelenet egészen nyersen jeleníti meg az isteni nászt.”*

A múzeumban őrzött lepénysütő forma azt a pillanatot örökíti meg, amikor Zeusz egyesül Danaéval. A szépséges királynő lemeztelenített alakja egy kereveten fekszik meglehetősen kihívó pózban, egyik lábát egy zsámolyon nyugtatva. Az ágy mellett egy korsó és egy kétfülű ivőedény áll. A jelenet pikantériáját az adja, hogy az agyagműves az isteni aranyeső cseppjeit falloszformájúként ábrázolta. Ezáltal a már önmagában is termékenységet szimbolizáló jelenet egészen nyersen jeleníti meg az isteni nászt.

A tárgy pontos korát és megtalálásának körülményeit csak a közelmúltban sikerült összeillesztenünk apró információmorzsákból. A fennmaradt feljegyzések szerint

Nagy Lajos régész 1925-ben az Óbudai Gázgyár területén, az új koksztörő építésekor bukkant rá két kisméretű, díszítetlen kőszarkofágra. Ezek egyikéből került elő két kerámia lepénysütőforma és egy gyönyörű, díszes vörös kerámiaedény. Az említett terület igen gazdag római emlékekben, hiszen ott fekszik az aquincumi római polgárváros legnagyobb temetője.

A kőládában talált lepénysütő formák közül az egyik a Danaét ábrázoló darab volt. A másikon szintén egy furcsa mitológiai ábrázolás látható a koson ülő Mercurius istennel, amelynek értelmezése még ma is homályos. A vörös színű edény pedig a római luxuskerámiák közé tartozó, úgynevezett terra sigillata tál, amelyet a mai Franciaország keleti felében gyártottak a Kr. u. 230–240-es években. Ezek szerint a tárgy a harmadik század közepén kerülhetett a földre.

De mire is használták ezt a lepénysütő formát? A római korban szokás volt apró kerek süteményeket készíteni kultikus események, istenségek ünnepei vagy akár császári felvonulások idején a résztvevők számára. A Danaét ábrázoló darab esetében elképzelhető, hogy

valamelyik termékenységet elősegítő istenség, például Venus kultuszához tartozó tárgyról lehet szó, de lehetett valamilyen házi termékenységi szertartás mágikus eszköze is.

Hogy a történet teljes legyen, 2006-ban nagy valószínűséggel sikerült újraazonosítanunk az 1925-ben már egyszer megtalált kőszarkofágokat is. Történt ugyanis, hogy a Graphisoft Park fejlesztése kapcsán az egykori Gázgyár területén ásatásokat folytattunk. A feltárások egyik napján az akkor még bozóttal benőtt első világháborús emlékmű tövével arra lettem figyelmes, hogy a földből félig betemetve két, virágládának használt kis kőszarkofág lóg ki. A szarkofágok formája és előkerülésének ideje alapján nagyon valószínű, hogy ugyanazokról a kőkoporsókról lehet szó, amelyeket itt a Gázgyárban 1925-ben már megtaláltak.

Az emlékművet azóta felújították, a földből újra kiemelt, megtisztított köemlékeket a Graphisoft Parkban állították ki, a kerámiatárgyak pedig az Aquincumi Múzeum Látványraktárában tekinthetők meg.

LASSÁNYI GÁBOR RÉGÉSZ, AZ AQUINCUMI MÚZEUM MUNKATÁRSA



FOTÓK: AQUINCUMI MÚZEUM